

ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

**Збірник
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**

Випуск 5

Київ - 2004

ЗМІСТ

I НАУКОВИЙ НАПРЯМ

СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Дрюков В.О., Павленко Ю.О.

Вікові особливості становлення спортивної майстерності призерів ігор
XXVIII Олімпіади..... 5

Тязур Р.С., Мицкан Б.М

Жінки в олімпійському спорті..... 20

Вацеба О.

Феномен української спортивної періодики..... 26

II НАУКОВИЙ НАПРЯМ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ЗБІРНИХ КОМАНД (ПЕДАГОГІЧНІ, МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ)

*Коробейніков Г.В., Россоха Г.В., Коляєва Л.Д., Медвидчук К.В., Вернидуб К.А.,
Добровольський А.І., Купченко О.М., Дрюков С.В.*

Діагностика психофізіологічного стану спортсменів високої кваліфікації..... 35

Кірієнко Н.П., Шпак Т.В.

Науково-методичне забезпечення підготовки в велосипедном спорті..... 42

Міленька С., Містулова Т.

Розвиток функціональних можливостей вестибуломоторної системи метальників
молота на етапі формування рухових навичок..... 50

Містулова Т.Є., Терещенко І., Коханович К.

Індивідуальні особливості вестибулярної системи організму спортсменів..... 56

Коханович К.

Особливості факторної структури спеціальної підготовленості юних гімнастів..... 63

Павленко Ю.О., Павленко Є.Ю., ШUTOва С.Є.

Характерні риси комплектування чоловічих команд з баскетболу
на Іграх XXVIII Олімпіади..... 68

Дьяченко А.Ю.

Співвідношення засобів тренування, спрямованих на розвиток спеціальної витривалості
у динаміці річного циклу підготовки веслувальників-академістів високого класу..... 74

Грінь О.Р., Колосов А.Б.

Психологічні фактори підвищення стрес-стійкості кваліфікованих спортсменів..... 81

Іродов М.О., Іродова Н.П., Капралов С.Ю.

Використання характеристик варіативності ритму серця для оцінки
ефективності відновлювальних процедур у спортсменів високої кваліфікації
на етапах інтенсивної підготовки до відповідальних стартів..... 85

Виноградов В.Е.

Комплекс мобилизационных воздействий для увеличения скорости развёртывания
реакций кардиореспираторной системы как предпосылки реализации функционального
потенциала в процессе преодоления дистанции в академической гребле..... 92

Ільїн В. М., Єфанова Ю. К.

Оцінка адаптації кваліфікованих веслярів до фізичних навантажень
методом структурно-лінгвістичного аналізу варіабельності серцевого ритму..... 98

ХАРАКТЕРНІ РИСИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЧОЛОВІЧИХ КОМАНД З БАСКЕТБОЛУ НА ІГРАХ ХХVІІІ ОЛІМПІАДИ

¹Павленко Ю.О., ²Павленко Є.Ю., ²Шутова С.Є.

¹Державний науково-дослідний інститут фізичної культури і спорту

²Національний університет фізичного виховання і спорту України

Анотація. В статті представлені особливості комплектування сборних команд, которые принимали участие в баскетбольном турнире среди мужчин на Играх ХХVІІІ Олимпиады. Полученные данные могут быть использованы при формировании состава команды с прогнозированием эффективности выполнения различных технико-тактических действий.

Ключевые слова: баскетбол, сборные команды, состав команд, возрастные и ростовые характеристики игроков, эффективность технико-тактических действий.

Постанова проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. У спорті вищих досягнень однією з головних вважається проблема відбору спортсменів, здатних досягти результату міжнародного рівня. Особливо гостро ця проблема стоїть у спортивних іграх, де досягнення залежать від командних дій гравців з різними ігровими функціями [1, 5].

Вирішити цю проблему можливо двома шляхами: відбирати до складу збірної гравців відповідно до обраних командних тактичних дій або з врахуванням індивідуальних здібностей наявних у країні спортсменів формувати командну гру [4].

Серед чинників, які слід враховувати при вирішенні цих завдань у баскетболі, виділяють вік, зріст, ігрове амплуа спортсменів [2, 3]. Тому вивчення цих індивідуальних характеристик гравців провідних збірних команд світу представляється актуальним.

Мета досліджень – визначення особливостей комплектування збірних команд, які брали участь у баскетбольному турнірі серед чоловіків на Іграх ХХVІІІ Олімпіади.

Методи досліджень. Аналізувалися та оброблялися дані науково-методичної літератури, інформаційної мережі Інтернет (www.olympic.com, www.athens2004.com, www.fiba.com), технічних звітів 42 ігор з баскетболу серед чоловічих команд на Іграх ХХVІІІ Олімпіади.

Результати досліджень та їх обговорення. Вік учасників чоловічого олімпійського турніру знаходився в діапазоні від 17 до 41 року (табл. 1). Більшість гравців виступали у віковому діапазоні 23-32 роки (82 %), який очевидно є оптимальним для етапу максимальної реалізації індивідуальних можливостей (рис. 1).

Для команд першої четвірки характерний менший віковий діапазон гравців. Так, коефіцієнт варіації віку гравців команд, які зайняли 1-4 місце, склав 11 %; у команд із 5 по 8 місце – 15 %; у команд, що розташувалися з 9 по 12 місце – 14 %.

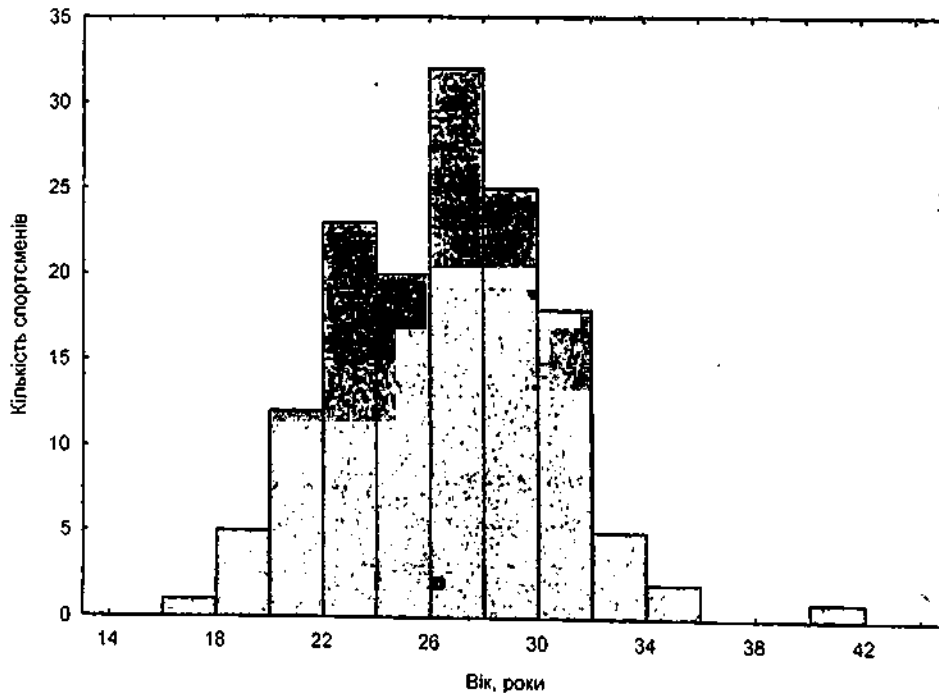
Збірні команди були укомплектовані на 64,6 % гравцями клубів своїх країн і на 35,4 % – гравцями, що виступають за іноземні команди, у НБА грають 14,6 % гравців (табл. 1). В усіх збірних виступали найсильніші представники своїх країн у НБА, на відміну від збірної США. Це свідчить про зневагу найсильнішими американськими гравцями олімпійських турнірів.

Найбільша кількість легіонерів виступала за збірну Аргентини – 10 чоловік, при цьому 8 з них грають в іспанському чемпіонаті.

Таблиця 1'

Вікові характеристики та місце виступів гравців команд-учасниць Ігор XXVIII Олімпіади

Місце	Країна	Вік гравців				Виступають за клуб (кіл-сть)		
		$Mx \pm Smx$	X min	X max	V, %	своєї країни	іншої країни	НБА
1.	Аргентина	27,4±3,3	22	33	12	1	11	1
2.	Італія	28,6±2,6	22	32	9	11	1	–
3.	США	24,3±2,9	20	29	12	12	–	10
4.	Литва	27±2,4	24	31	9	4	8	1
		26,8±2,9	20	33	11			
5.	Греція	25,4±2,7	21	30	11	7	5	–
6.	Пуерто-Рико	28,4±5,2	19	41	18	7	5	2
7.	Іспанія	26,2±3,6	19	28	14	10	2	1
8.	Китай	25,0±4,0	17	33	16	10	2	2
		26,3±4,0	17	41	15			
9.	Австралія	29,1±4,0	20	34	14	8	4	–
10.	Нова Зеландія	27,7±3,3	21	34	12	7	5	1
11.	Сербія	26,0±3,6	21	31	14	5	7	3
12.	Ангола	28,7±4,6	22	36	16	11	1	–
		27,9±4,0	20	36	14	93 (64,6%)	51 (35,4%)	21 (14,6%)

Рис. 1. Вік спортсменів-учасників баскетбольного турніру серед чоловічих команд на Іграх XXVIII Олімпіади (n = 144)

Якщо проаналізувати склад команд по амплуа гравців, то він характеризується великою розмаїтістю (табл. 2). Тільки дві команди (Греція і Литва) мали однакове співвідношення гравців з різними амплуа. Загалом, кількість центрових у командах коливалася від 1 (збірні США, Іспанія, Ангола) до 5 чоловік (Сербія), нападників – від 2 (Італія, Сербія) до 8 спортсменів (Ангола), захисників – від 3 (Китай, Ангола) до 7 гравців (Італія).

Середній зріст всіх учасників турніру склав $200 \pm 8,8$ см (табл. 2). Найвищою командою була збірна Сербії, у якій середній зріст гравців склав $202,8 \pm 7,3$ см. Самою низкою – команда Анголи, де середній зріст гравців був $194,0 \pm 5,5$ см і вірогідно відрізнявся від зросту гравців збірних команд Аргентини, США і Сербії. Більшість гравців (77%) мали зріст у діапазоні 190-210 см (рис. 2).

Найвищий гравець грав за збірну Китаю – Яо Мінь, зріст якого 226 см. Найнижчий за збірну Італії – Поззеско Гианмарсо з зростом 180 см. Різниця між зростом найвищого і найнижчого гравця – 46 см.

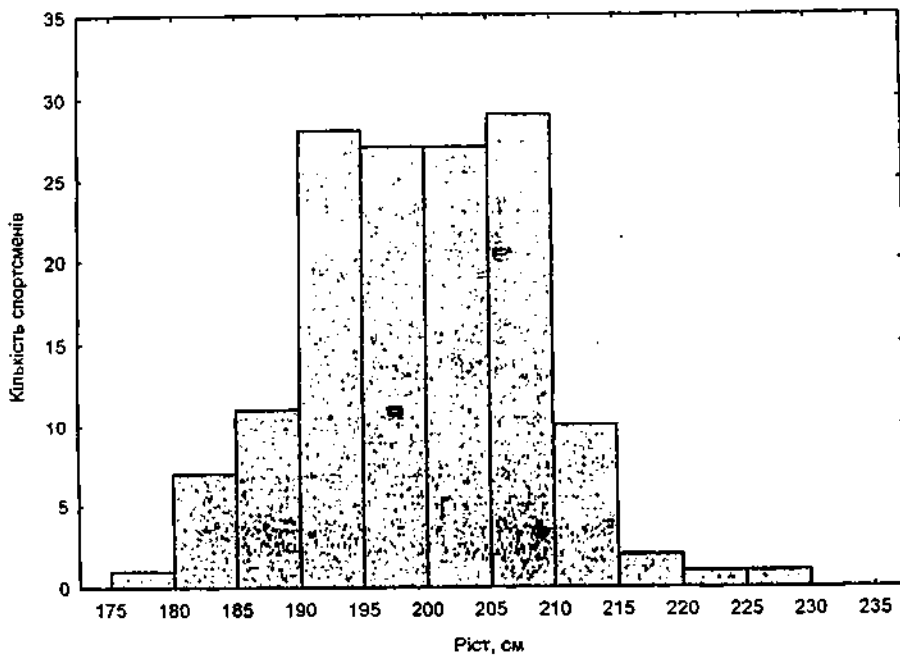
Серед учасників олімпійського турніру 2004 року середній зріст центрових був 210 см, нападників – 202 см, захисників – 191 см. За середнім зростом центрових вище інших була команда Китаю – 218 см (по 2 спортсменам), нападаючим – збірна Італії – 208 см (по 2 спортсменам), захисників – команди Греції і Сербії – 194 см (по 5 спортсменам). Цікавий той факт, що зріст центрального американської команди Стоудемайра А. (200 см) нижче середнього зросту семи нападаючих – 206 см.

Таким чином, вікові і зростові характеристики спортсменів можуть бути піддані значній варіативності в залежності від наявності відповідних гравців у країні. Однак, ці показники варто враховувати при комплектуванні збірних команд.

Подальші дослідження були спрямовані на виявлення впливу зросту і кількості гравців різного ігрового амплуа в командах на ефективність командних техніко-тактичних дій (табл. 3).

Зріст баскетболістів-учасників Ігор XXVIII Олімпіади, см

Країна	Зріст гравців			Амплуа гравців (кількість, середній зріст)			
	$Mx \pm Smx$	X min	X max	V, %	центрові	нападники	захисники
Аргентина	199,6±7,4	182	208	3,7	4 (205)	4 (199)	4 (193)
Італія	198,8±9,9	180	211	5,0	3 (208)	2 (208)	7 (190)
США	200,6±9,1	182	213	4,5	1 (200)	7 (206)	4 (191)
Литва	201,1±8,4	192	218	4,5	2 (214)	5 (194)	5 (194)
Греція	202,2±5,7	195	210	2,8	2 (209)	5 (205)	5 (196)
Пуерто-Рико	200,2±11,1	185	219	5,5	3 (214)	5 (204)	4 (189)
Іспанія	201,4±10,2	186	221	5,1	1 (221)	5 (206)	6 (194)
Китай	202,3±11,6	182	226	5,7	2 (218)	7 (204)	3 (188)
Австралія	199,0±9,4	183	212	4,7	2 (210)	6 (202)	4 (183)
Нова Зеландія	199,0±9,3	182	213	4,7	3 (210)	3 (201)	6 (192)
Сербія	202,8±7,3	192	214	3,6	5 (209)	2 (203)	5 (196)
Ангола	194,0±5,5	185	202	2,8	1 (202)	8 (195)	3 (188)
Взагалі	200±8,8	186	214	4,4	210	202	191

Рис. 2. Зріст спортсменів-учасників баскетбольного турніру серед чоловічих команд на Іграх XXVIII Олімпіади (n = 144)

Таблиця 3

Взаємозв'язок показників ефективності техніко-тактичних дій із зростом і кількістю гравців різного ігрового амплуа в команд-учасниць Ігор XXVIII Олімпіади

№	Показники	Середній зріст гравців			Кількість гравців у команді			
		команди	захисників	нападаючих	центрових	захисників	нападаючих	центрових
1	Кількість пропущених очок		-571		-519			
2	Кількість виконаних кидків	-695		540				
3	Процент		711					
4	Количество заброшенных двухочковых бросков		540			542		
5	Процент заброшенных двухочковых бросков		784					
6	Количество выполненных трехочковых бросков	-553		-577				
7	Количество выполненных штрафных бросков	533	513					
8	Количество заброшенных штрафных бросков	521						
9	Процент заброшенных штрафных бросков				597			
10	Количество выполненных подборов							520
11	Количество подборов под чужим щитом	658						
12	Количество выполненных блок-шотов							717
13	Количество фолов						-622	

Примітка: у таблиці представлені показники, що мали сильний ($r > 0,700$) і середній ($0,700 > r > 0,500$; $p < 0,05$) взаємозв'язок; коефіцієнти помножені на 1000.

Середній зріст гравців команди мав середній зворотний зв'язок з кількістю виконаних усіх кидків ($r = -0,695$, $p < 0,05$), трьохочкових кидків ($r = -0,553$, $p < 0,05$), прямий зв'язок з кількістю підборів під чужим щитом ($r = 0,658$, $p < 0,05$), закинутих і виконаних штрафних кидків ($r = 0,521$, $r = 0,533$, $p < 0,05$). Тобто, якщо команда уступає за зростом гравців суперникам, пріоритетним у неї стає гра під щитом для створення сприятливої ситуації для кидка.

Середній зріст захисників команди мав прямий сильний зв'язок з відсотком закинутих кидків ($r = 0,711$, $p < 0,05$), закинутих двохочкових кидків ($r = 0,784$, $p < 0,05$) і середній зв'язок з кількістю закинутих двохочкових кидків ($r = 0,540$, $p < 0,05$), виконаних штрафних кидків ($r = 0,513$, $p < 0,05$), зворотний середній зв'язок з кількістю пропущених очок ($r = -0,571$, $p < 0,05$). Тобто, сучасний баскетбол характеризується універсалізацією гравців за ігровим амплуа. Так захисники, крім своїх прямих обов'язків по захисту свого щита, забезпечують результативну гру команди в нападі.

Середній зріст нападаючих команди мав середній прямий зв'язок з кількістю виконаних кидків ($r = 0,540$, $p < 0,05$) і зворотний зв'язок з кількістю виконаних трьохочкових кидків ($r = -0,577$, $p < 0,05$). Основний обсяг роботи в атаці виконують нападаючі і, чим нижче їхній зріст, тим більше акцент вони роблять на кидки з далеких відстаней.

Середній зріст центрових команди мав середній прямий зв'язок з відсотком закинутих штрафних кидків ($r = 0,597$, $p < 0,05$) і зворотний зв'язок з кількістю пропущених очок ($r = -0,519$, $p < 0,05$). Знову ж ці зв'язки свідчать про універсальність гравців, які повинні ефективно грати як у нападі, так і в захисті.

Виявлені взаємозв'язки свідчать, що ефективність багатьох командних техніко-тактичних дій може залежати від зросту гравців команди.

Кількість захисників у команді мали середній зв'язок з кількістю закинутих двохочкових кидків ($r = 0,542$, $p < 0,05$). Кількість нападаючих мали середній зворотний зв'язок з кількістю фолів, отриманих командою ($r = -0,622$, $p < 0,05$). Кількість центрових – сильний зв'язок з кількістю виконаних блок-шотів ($r = 0,717$, $p < 0,05$) і середній зв'язок з кількістю виконаних підборів ($r = 0,520$, $p < 0,05$). Це свідчить про наявність у провідних команд достатньої кількості гравців з різними ігровими амплуа, спроможних забезпечити за необхідністю взаємозаміну.

Висновки.

Виявлено характерні риси комплектування провідних збірних команд світу. Більшість гравців мали вік 23-32 років (82 %), зріст – 190-210 см (77%). Склад команд за амплуа гравців і клубам їхнього виступу характеризується великою розмаїтістю, яка обумовлена наявністю спортсменів високого класу в країні.

Ефективність багатьох командних тактичних дій може залежати від зросту гравців та кількості гравців різного амплуа у команді, про що свідчать виявлені взаємозв'язки між ними на рівні значимості $p < 0,05$. Це дає можливість спрогнозувати ефективність виконання різних командних техніко-тактичних дій з урахуванням особливостей комплектування команди.

Література

1. Вальтин А.И. Проблемы современного баскетбола – Киев: "ІНЮРЕ", 2003. – 149 с.
2. Носко Н.А., Маслов В.Н., Жула Л.В. Соревновательная деятельность и техническая подготовка баскетболистов различных роста-весовых групп // Физическое воспитание студентов творческих специальностей / ХГАДИ (ХХПИ). – Харьков, 2002. – № 6. – С.3-8.
3. Поплавский Л.Ю. Баскетбол – К.: Олимпийская литература, 2004. – 580 с.
4. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 807 с.
5. Хромаев З.М., Поплавский Л.Ю., Защук Г.С. Тетрадь тренера по баскетболу. – К.: Украина, 2003. – 128 с.